

Policy för nödvatten Täby kommun

Beslutat av:

[Beslutat datum]

Diariennr. KS 2024/334-09

Innehåll

1. Inledning	3
1.1. Syfte och omfattning	3
1.2. Definitioner	4
1.3. Lagstiftning	5
2. Beredskap	5
2.1. Kommunens ansvar	5
2.2. Invånare och fastighetsägare	6
2.3. Övriga aktörer	6
3. Prioritering av nödvatten	7
3.1. Kommunens prioritering	7
4. Tänkbara scenarier	8
4.1. Inledning	8
4.2. Scenarier	9
4.2.1. Vattenbrist	9
4.2.2. Omfattande avbrott av vattenleverans	10
4.2.3. Vatten som efter kokning uppfyller gällande krav för dricksvatten	10
4.2.4. Vatten som efter kokning <i>inte</i> uppfyller gällande krav för dricksvatten	10
4.2.5. Sinande enskilda brunnar	10
5. Beslut och översyn	11

1. Inledning

Nödvattenförsörjning innebär att dricksvatten för främst normal hushållsanvändning måste hanteras och distribueras på andra sätt än genom det ordinarie ledningssystemet.

Dricksvatten är en så kallad samhällsviktig resurs och det är därför viktigt att samhället har förmågan att upprätthålla dricksvattenförsörjningen även då ordinarie leverans inte är möjlig att genomföra. Vid störningar eller avbrott är försörjning via nödvatten en avgörande förmåga. Nödvattenplanering är därför en del av samhällets krisberedskap som syftar till att minimera konsekvenserna vid en eventuell störning i dricksvattenförsörjningen.

Risken för en allvarlig störning i dricksvattenförsörjningen går inte att helt eliminera. Kriser kan uppstå både i fredstid och under höjd beredskap. Genom planering och samverkan kan dock effekten och följderna av en sådan störning minskas.

Denna policy för nödvatten har tagits fram för att höja Täby kommuns beredskap vid en störning i dricksvattenförsörjningen och är en del av kommunens krisberedskap.

1.1. Syfte och omfattning

Syftet med denna policy för nödvatten är att vid en samhällsstörning eller extraordinär händelse¹ beskriva inriktning och prioritetsordning för Täby kommuns nödvattenförsörjning. Genom en prioriteringsordning tydliggörs för hushåll, företag och verksamheter vilka prioriteringar kommunen behöver göra i en situation då nödvatten behöver tillhandahållas. På så vis berör policyn för nödvatten all verksamhet som kommunen bedriver i egen regi, all verksamhet i kommunen som är kommunalt finansierad, men också all övrig verksamhet i kommunen samt alla invånare.

Därutöver är syftet med policyn att beskriva olika scenarier för vilka kommunen behöver ha nödvattenberedskap samt tydliggöra vikten av egen beredskap för invånare, verksamheter och företag.

¹ Enligt 1 kap. 4 § lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap (LEH), definieras detta som: En händelse som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser från kommun eller region.

1.2. Definitioner

Dricksvatten

Dricksvatten är allt vatten som, antingen i sitt ursprungliga tillstånd eller efter beredning, är avsett för dryck, matlagning eller beredning av livsmedel, oberoende av dess ursprung och oavsett om det tillhandahålls genom en distributionsanläggning, från tankar, i flaskor eller i behållare.²

Nödvatten

Nödvatten är dricksvatten som distribueras enligt prioriteringsordningen via nödvattentank på utlämningsställe eller via tappställen, istället för genom ledningsnätet som i vanliga fall. Nödvatten ska hålla dricksvattenkvalitet och är främst avsett att användas för dryck och matlagning. Nödvattenbehovet för hushåll dimensioneras utifrån folkbokföringen. Begreppet signalerar att det handlar om en situation som innebär någon form av samhällsstörning.

Nödvattentank

En nödvattentank utgörs av en livsmedelsgodkänd plasttank, eller av annan livsmedelsgodkänd typ, exempelvis tankbil, innehållande en kubikmeter vatten eller mer.

Samhällsviktig verksamhet

Enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är samhällsviktig verksamhet en verksamhet som uppfyller det ena eller båda av följande villkor:

1. Ett bortfall av eller en svår störning i verksamheten kan ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
2. Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad allvarlig kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Tappställe

Vid ett tappställe sker försörjning via det ordinarie nätet (exempelvis via brandpost), men på en tillfällig plats som invånare kan hämta vatten vid om det inte finns dricksvatten i den ordinarie kranen. Enskilda verksamheter, företag och invånare

² Definieras i Livsmedelsverkets föreskrifter LIVSFS 2022:12

behöver själva ha lämpliga kärl som exempelvis vattendunkar att transportera vattnet i när det hämtats vid tappstället.

Utlämningsställe

Vid en nödvattensituation kan vatten distribueras vid utlämningsställen på lämpliga platser. Enskilda verksamheter, företag och invånare behöver själva ha lämpliga kärl som exempelvis vattendunkar att transportera vattnet i när det hämtats vid utlämningsstället.

1.3. Lagstiftning

Det finns idag ingen lagstiftning som till fullo beaktar alla behov av nödvatten som kan uppstå i en nödvattensituation. Det finns ingen lag som förhindrar prioritering på ett generellt plan. Så länge hushållens behov uppfylls i första hand har kommunen stora möjligheter att därutöver prioritera verksamheter i en beslutad prioriteringsordning.³

Den lagstiftning som bedöms mest relevant för kommunernas planering och genomförande av prioritering vid nödvattensituationer är vattentjänstlagen⁴ och lagen om extraordinära händelser, LEH⁵. En viktig skillnad mellan dessa är områdesansvaret. Vattentjänstlagens tillämpning är begränsad till verksamhetsområdet medan reglerna kring extraordinära händelser gäller för hela kommunens geografiska område. Det är också viktigt att beakta kommunallagen. Även om kommunallagen inte omnämner planering eller prioritering av nödvatten, så anger den de grundläggande reglerna för de kommunala befogenheterna.

2. Beredskap

2.1. Kommunens ansvar

Författningarna rörande krisberedskap har ansvars-, likhets- och närhetsprincipen som utgångspunkt. Ansvarsprincipen innebär att den funktion inom till exempel en kommun som i normala fall ansvarar för en viss verksamhet ska ansvara för den

³ Livsmedelsverkets Guide för planering av nödvattenförsörjning, Utgåva 1 – september 2017 ISBN: 978-91-7714-254-6, sid. 13.

⁴ Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

⁵ Lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap (LEH). Även förordningen (2006:637) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap. Översyn av lagstiftningen inom krisberedskap och höjd beredskap sker för närvarande.

verksamheten även i händelse av kris och extraordinära händelser. Så långt det är möjligt ska det också göras med ordinarie organisation.

Kommunerna har dock ett geografiskt områdesansvar och ansvar för samordning och rapportering. Det innebär att kommunen ska verka för samordning mellan olika aktörer inom kommunens geografiska område bland annat vid extraordinära händelser.

Samordningen gäller såväl vid planerings- och förberedelsearbetet, som vid en konkret krishantering och innebär även att informationen till allmänheten samordnas. Samordning innebär dock inte att kommunen övertar ansvaret från någon annan aktör.

2.2. Invånare och fastighetsägare

Nödvattenförsörjning ger avsevärt mindre volymer dricksvatten än vad hushållen normalt konsumerar. Även om människors liv och hälsa är högt prioriterat, kommer nödvatten i första hand att behöva distribueras till de mest sårbara grupperna i samhället. MSB:s rekommendation för hemberedskap är därför att varje enskild invånare bör ha en plan för hur de kan ordna med vatten, mat, kommunikation och värme i bostaden under sju dagar. Invånare och fastighetsägare behöver också ha egna kärl för att kunna hämta vatten vid de tappställen eller utlämningsställen kommunen kan upprätta vid en vattenstörning.

De som förlitar sig på en liten dricksvattenanläggning för privat bruk, till exempel en egen brunn, behöver planera för händelser som kan komma att uppstå och som gör att den egna vattenförsörjningen inte fungerar. Policyn för nödvatten handlar inte om den påverkan olika väldigt lokala händelser kan ha för en eller flera enskilda invånare med egen brunn. I sådana situationer åligger det i första hand den eller de invånarna att ha en egen krisplan för att tillse behovet av vatten. Om det är en större händelse som medför att den egna vattenförsörjningen inte fungerar, om det till exempel handlar om torka eller att dricksvattnet förorenas av radioaktivt nedfall, så omfattas även dessa hushåll av policyns prioritering. I sådana situationer får även dessa hushåll hämta vatten vid utlämningsställen eller tappställen. Avgift utgår enligt gällande taxa.

2.3. Övriga aktörer

I kommunen finns det många typer av verksamheter och företag. Det är viktigt att samtliga dessa har en egen förberedelse vid en eventuell vattenbrist och har tagit fram kontinuitetsplaner för detta.

3. Prioritering av nödvatten

3.1. Kommunens prioritering

I de lägen då vatten av någon anledning inte kan distribueras via ledningsnätet, helt eller delvis, kan nödvatten behövas. Mängden nödvatten kommer dock att vara begränsad och för att uppfylla sitt geografiska områdesansvar måste kommunen göra vissa prioriteringar. Som inriktning för prioriteringen utgås från samhällets skyddsvärden⁶ som MSB har tagit fram och som utgår från mål formulerade av riksdagen och regeringen för arbetet med samhällsskydd och beredskap. Dessa är värnande och skydd av:

- Människors liv och hälsa
- Samhällets funktionalitet
- Demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter
- Miljö och ekonomiska värden
- Nationell suveränitet

Innebörden av vattentjänstlagen ger att skyddet av människors hälsa ska prioriteras⁷. I en situation som kräver nödvatten är det detta som styr vilken verksamhet som måste få vatten först, för att inte oacceptabla konsekvenser ska uppstå. Ingen skillnad görs mellan kommunal och privat verksamhet.

Vid ett scenario med störning i vattenförsörjningen inom Täby kommuns geografiska ansvarsområde gäller mot bakgrund av ovanstående följande prioriteringsordning avseende nödvattenförsörjningen. Ingen inbördes prioritering görs inom respektive prioriteringsgrupp.

Prioritetsgrupp 1

- Särskilda boendeformer för äldre och personer med funktionsnedsättning⁸
- Produktionskök med distribution till verksamheter som kommunen bedriver i egen regi samt med distribution till kommunalt finansierad verksamhet

⁶ Dessa beskrivs i MSB:s publikation Övergripande inriktning för samhällsskydd och beredskap s 7-8. Se här även prop. 2005/06:13 (till LEH) s 45 samt prop. 2002/03:119 (till lagen om skydd mot olyckor) s. 41.

⁷ Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, 1 §.

⁸ Här avses särskilt boende för äldre, bostad med särskild service enligt SoL samt bostad med särskild service enligt LSS samt verksamhet som bedriver korttidstillsyn enligt 9 § punkt 7 lag om stöd och service till vissa funktionshindrade.

- Förskolor, anpassad grundskola (inklusive fritidshem för barn upp till 12 år) och anpassad gymnasieskola.

Prioritetsgrupp 2

- Grundskolor årskurs F-6 (inklusive fritidshem)
- Hushåll
- Trygghets- och informationspunkter samt krisledningsplats

Prioritetsgrupp 3

- Samhällsviktiga verksamheter, företag och organisationer

Som framgår av avsnitt 1.3 ovan är hushåll överlag den grupp som i första hand ska erhålla nödvatten, men prioriteringen inom gruppen hushåll i Täby kommun ska ske i enlighet med ovan angiven prioritetsordning. Detta utifrån en bedömning om att förskolor och grundskolor årskurs F-6 inklusive fritidshem, bidrar till att tillse att dessa barn och elevers hushållsbehov av nödvatten under dagtid tillgodoses. Denna prioritering görs även mot bakgrund av skyddsvärdet samhällets funktionalitet. Täby kommun bedömer vidare att boendeformer inom socialtjänsten utgör hushåll.

Att verksamheter placerats i prioriteringsgrupp 1 innebär en målsättning att vattentankar levereras till den plats där de bedriver verksamhet, eller i direkt anslutning till dessa. För prioriteringsgrupp 2 och 3 kommer tappställen och utlämningsställen att upprättas på strategiskt utvalda platser inom kommunen.

Det är svårt att förutse vilken samhällsviktig verksamhet som vid var tid finns i kommunen eller vilka nödvändiga beroenden som kan uppstå. Det finns därför behov av att i en konkret akut situation, vid särskilda skäl, kunna göra avsteg från prioriteringen ovan. Kommunstyrelsen ges därför denna möjlighet. Kommunstyrelsen får i sin tur delegera beslutet till lämplig tjänsteperson.

4. Tänkbara scenarier

4.1. Inledning

Dricksvattenförsörjningen inom kommunens områdesansvar kan påverkas på olika sätt, vilket innebär att kommunen behöver ha nödvattenberedskap för olika scenarier. Majoriteten av fastigheterna i kommunen ingår i verksamhetsområdet för VA och är

anslutna till det allmänna ledningsnätet. Det förekommer dock fastigheter utanför verksamhetsområdet för VA som försörjs genom egen brunn.

4.2. Scenarier

En störning på vattenverket eller ledningsbrott på det allmänna ledningsnätet kan innebära att hela eller delar av kommunen blir helt utan vatten. Dricksvattnet kan kontamineras av bakterier eller föroreningar orsakade av ett haveri eller sabotage på den allmänna anläggningen som gör att vattnet inte kan användas som vanligt. Vidare kan en långvarig torka göra att grundvattenbildningen i kommunen uteblir och brunnar sinar.

Policyn för nödvatten utgår utifrån ovan nämnda övergripande scenarier för att beskriva åtgärder och vidare rekommendationer. Nödvattenbehovet i kommunen uppskattas utifrån Livsmedelsverkets riktlinjer för nödvattenplanering⁹. Gemensamt för samtliga scenarier är att kommunens samlade förmåga förbättras av att hushåll, företag och verksamheter har en egen beredskap. Samtliga rekommenderas därför ha en hemberedskap med vattenförsörjning för egen förbrukning i enlighet med MSB:s rekommendation för hemberedskap såsom redogörs för ovan i denna policy för nödvatten.

4.2.1. Vattenbrist

Om det av någon anledning råder brist på tillgång av dricksvatten för hela kommunen hanteras det i första hand genom att kommunen uppmanar berörda abonnenter till försiktig användning av dricksvatten och bevattningsförbud. Om situationen förvärras behöver förbrukningen reduceras på ett sätt som inte äventyrar vattenkvaliteten i ledningsnätet. Delar av ledningsnätet kan kopplas bort och ersättas med nödvattenförsörjning samtidigt som bevattningsförbud råder.

Distribution av nödvatten sker för berört område i enlighet med den prioriteringsordning som anges i denna policy för nödvatten. Kommunen kommer i detta scenario agera i samverkan med Norrvatten, grannkommuner och Stockholmsregionens samverkansgrupp.

⁹ Enligt Livsmedelsverket har en enskild individ behov av följande volym vatten: Dygn 1-2 är behovet 3-5 liter dricksvatten per person och dygn för överlevnad. Dygn 3-10 är behovet för viss hygien 10-15 liter vatten per person och dygn för att klara de allra viktigaste behoven. Efter dygn 10 är behovet 50-100 liter vatten per person och dygn för att klara sitt basala hushållsbehov.

4.2.2. Omfattande avbrott av vattenleverans

Störningen innebär att delar av kommunen har avbrott i vattenförsörjningen och blir helt utan dricksvatten. Distribution av nödvatten krävs och sker för berört område i enlighet med den prioriteringsordning som anges i denna policy för nödvatten.

4.2.3. Vatten som efter kokning uppfyller gällande krav för dricksvatten

Störningen innebär att hela eller delar av kommunen försörjs med vatten av bristande kvalitet, orsakad av eller misstanke om förekomst av bakterier, virus eller parasiter. Kvalitetskraven för hälsosamt och rent dricksvatten uppnås genom att koka vattnet. Allmänheten och samhällsviktiga verksamheter uppmanas att koka vattnet enligt kommunens anvisningar. Vanligtvis föreligger inget behov av distribution av nödvatten.

Okokt vatten kan i dessa fall användas för exempelvis dusch, tvätt och för att spola toaletten, men inte till livsmedelsberedning eller tandborstning. I förskolor och grundskolor med de lägre årskurserna, demensverksamhet och gruppboenden kan kranar behöva stängas för att säkerställa att brukare, barn eller elever inte dricker av vattnet.

4.2.4. Vatten som efter kokning *inte* uppfyller gällande krav för dricksvatten

Störningen innebär att hela eller delar av kommunen försörjs med vatten av bristande kvalitet, orsakad av eller misstanke om förekomst av en kemisk förorening. Kvalitetskraven för hälsosamt och rent dricksvatten uppnås inte genom att koka vattnet. Distribution av nödvatten krävs och sker för berört område i enlighet med den prioriteringsordning som anges i denna policy för nödvatten. Kommunen informerar hur vattnet kan användas.

Vattnet kan inte konsumeras, men kan oftast, beroende på förorening, användas till exempelvis dusch, tvätt och för att spola toaletten. I förskolor och grundskolor med de lägre årskurserna, demensverksamhet och gruppboenden kan kranar behöva stängas för att säkerställa att brukare, barn eller elever inte dricker av vattnet.

4.2.5. Sinande enskilda brunnar

Om grundvattnet inom kommunen inte kan användas på grund av exempelvis långvarig torka, kan de kommuninvånare som vanligtvis har en egen vattenförsörjning förses med dricksvatten från den allmänna anläggningen. Berörda hänvisas till av kommunen upprättat tappställe eller utlämningsställe för hämtning av dricksvatten. Avgift utgår enligt gällande taxa.

5. Beslut och översyn

Täby kommuns policy för nödvatten fastställs av kommunfullmäktige och ses över minst en gång varje mandatperiod.¹⁰

¹⁰ Jämför 2 kap. 1 § LEH